

логій у 2013 році / Аналітична довідка Українського інституту науково-технічної і економічної інформації. – К. : 2014. – 180 с.

8. Статистичний щорічник України за 2013 рік. Державний комітет статистики України. – К. : Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2014. – С. 534.

9. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Етап 1. Аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, її ролі та значення в економічному зростанні : звіт про НДР (проміжний) / Кер. І. Д. Скляр. – Суми : Вид-во СумДУ, 2011. – 40 с.

10. Grueber, M. 2012 Global R&D Funding Forecast: R&D in a Globalized World / M. Grueber, T. Studt [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.rdmag.com/Featured-Articles/2011/12/2012-Global-RD-Funding-Forecast-RD-In-A-Globalized-World/>

11. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness_Report_2013-14.pdf

УДК 330.46:519.86

В.І. Федорак

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фундаментальної, природничої та
загальноекономічної підготовки,
Інститут управління природними ресурсами,
Університет економіки та права «КРОК»*

Інноваційно-інвестиційна діяльність агропромислових підприємств

У статті досліджено питання створення ефективної системи управління інноваційно-інвестиційними процесами промислово-аграрних підприємств шляхом формування організаційних, інформаційних та аналітичних засобів активізації інвестиційних процесів.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, технічне оновлення, інноваційний розвиток, трансфер технологій.

В.И. Федорак

*кандидат экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой фундаментальной, естественной
и общеэкономической подготовки,
Институт управления природными ресурсами,
Университет экономики и права «КРОК»*

Инновационно-инвестиционная деятельность агропромышленных предприятий

В статье исследованы вопросы создания эффективной системы управления инновационно-инвестиционными процессами агропромышленных предприятий путем формирования организационных, информационных и аналитических средств активизации инвестиционных процессов.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, техническое обновление, инновационное развитие, трансфер технологий.

V. Fedorak

*PhD, Associate Professor, Head of the Fundamental,
Natural and Economic Preparations, Institute of Natural Resources
“KROK” University*

Innovation and Investment Activities of Agro-industrial Enterprises

This article explores the creation of an effective system of innovation and investment processes of agricultural and industrial enterprises through the creation of organizational, informational and analytical tools of investment processes.

Keywords: innovation, investment, investment process, technical updates, innovative development, technology transfer.

Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні особливого значення набули дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств із урахуванням особливостей регіонального розвитку. Інноваційна діяльність підприємств переробної промисловості на основі залучення інвестицій створює умови до більш ефективного їх розвитку. Найближчим часом значення інвестицій, особливо в інноваційний розвиток, різко зростатиме, оскільки вони є основою стабільного економічного розвитку, який створює передумови для входження України в Європейський Союз шляхом покращення регіональних макроекономічних показників. Кожний економічний регіон, територія, має свої природно-кліматичні умови розвитку, відповідну агропромислову інфраструктуру, персонал і відрізняється менталітетом людей щодо сприйняття економічних викликів у сучасних суспільно-економічних умовах, тому підхід до інвестування повинен бути індивідуальним.

Розвиток територій та якість життя населення залежать від темпів економічного зростання та залучення інвестицій у розвиток підприємств.

Проблема полягає у відокремленому розгляді науковцями процесів інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів інноваційного розвитку, нехтуванні взаємозв'язку механізму реалізації інновацій та механізму інвестування промислово-аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів для розвитку агропромислових підприємств необхідний пошук інновацій щодо створення ефективних механізмів залучення інвестицій, покращення інвестиційної привабливості територій і формування регіональних систем управління інвестиційними потоками.

Питання створення ефективної системи управління підприємством, яка могла б забезпечити інноваційний розвиток і залучення інвестицій у своїх працях досліджують іноземні та вітчизняні вчені, зокрема: Л.П. Марчук [4], В.М. Петров [3], І.В. Родіонова [9], В.В. Росоха [5], Н.П. Федоренко [2], Л. Гітман [6], М. Джонк [6], Б. Карлоф [8], Ф. Котлер [7] та інші. Однак вони залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого поглибленого дослідження сучасних тенденцій інноваційного розвитку підприємств і його інвестиційного забезпечення, розроблення методичних підходів до організації управління інноваційно-інвестиційною діяльністю агропромислових підприємств.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Регіональні системи управління інвестиційним потенціалом підприємств агропромислового спрямування потребують подальшого вдосконалення та адаптації до нових умов соціально-економічного розвитку окремих територій. Тому вивчення й узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду управління інвестиціями, визначення основних чинників впливу на інноваційну діяльність підприємств, стимулювання підвищення інвестиційної привабливості регіону, формування інвестиційних пріоритетів і реалізація процесу управління інвестиційним розвитком на регіональному рівні залишаються актуальними.

Для визначення шляхів розвитку підприємств із залученням інвестицій необхідний пошук нових методичних підходів до управління та впровадження інноваційних систем менеджменту. Ураховуючи це, управління інвестиційною діяльністю підприємств на основі інноваційного менеджменту є важливою науковою проблемою, що потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є вдосконалення системи управління інноваційно-інвестиційними процесами агропромислових підприємств із урахуванням регіонального розвитку територій, а також визначення основних заходів активізації інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Прогресивний розвиток будь-якої галузі економіки відбувається під впливом науково-технічного прогресу та своєчасного впровадження інноваційних рішень у господарську діяльність підприємств. Ця умова є необхідною для відтворення та розвитку їхнього виробничого потенціалу. Ефективна господарська діяльність цих підприємств можлива за умови, якщо 2/3 приросту річного виробництва відбувається за рахунок науково-технічного прогресу, а 1/3 – за рахунок інших факторів [3].

Технологічний розвиток аграрного виробництва в економічно-розвинутих країнах відбувається під впливом двох різних за характером чинників. З одного боку, здійснюється обмеження виробництва продукції через упровадження квотування та підтримку товаровиробників, які випускають конкурентоспроможну, екологічно чисту, органічну продукцію високої якості, а також спрямування ресурсів на охорону навколишнього середовища та розвиток територій. З іншого боку, відбувається розширення та зростання виробництва сільськогосподарської продукції на основі впровадження нових технологій та якісного техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва. Водночас попит на продукти харчування постійно зростає у зв'язку зі зростанням чисельності населення планети щороку майже на 80 млн. осіб. Розвиток сільськогосподарського виробництва в умовах жорсткої економії пально-мастильних матеріалів, хімічних засобів захисту рослин, насіння, змушує товаровиробників застосовувати інноваційні точні технології висіву, обробітку ґрунту та забезпечувати точне управління агротехнічними заходами, оскільки навіть за невеликих відхилень від експлуатаційних параметрів вони завдають виробникові значних економічних втрат.

Останні інноваційні розробки у сфері аграрного виробництва з використанням глобальної супутникової навігаційної системи щодо захисту рослин, обробітку ґрунту, збирання сільськогосподарських культур дають можливість зменшити витрати насіння в 1,5 раза, хімічних засобів захисту рослин у 2 рази, пально-мастильних матеріалів у 2,0-2,5 раза, мінеральних добрив на 20-30% [4].

Особлива актуальність упровадження новітніх технологій зумовлена зростан-

ням проблем екологічно безпечного використання земель сільськогосподарського призначення, збільшенням площ забруднених і деградованих земель, поширенням ерозійних процесів, зниженням родючості. Площа деградованих земель щорічно зростає на 80 тис. га, а втрати ґрунту становлять 600 млн. т, зокрема понад 20 млн. т. гумусу [5].

Тому аграрні підприємства впроваджують інноваційні ресурсозберігаючі технології: точне землеробство, органічне землеробство, мінімальну та нульову технологію обробітку, які потребують необхідного технічного забезпечення електронними засобами, системами глобального позиціонування. Тобто відбувається своєрідний симбіоз науки та агропромислового виробництва.

Таким чином, постала необхідність обґрунтованого вирішення науково-практичних питань з розроблення інноваційних рішень й організаційних засобів удосконалення структури й обсягів інвестицій, привабливості окремих територій. Засобами такого вдосконалення є адаптування до потреб підприємств методів й алгоритмів оцінки управління інвестиційним процесом на рівні підприємства та регіону [1].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що інвестиції в інноваційну діяльність підприємств мають високу окупність, незважаючи на ризики і тривалий термін їхнього обігу. Слід урахувати, що інвестиції в наукові розробки приносять ефект не тільки підприємству, яке їх здійснює, а й суспільству в цілому. За оцінками іноземних фахівців, середня норма прибутку приватної фірми, що виконує дослідження і розробки, становить 20-30%, усього сектору економіки – 10%, для всього суспільства 30-80%, а подекуди може сягати 400% [6].

Аналіз ефективності інвестицій в інноваційну діяльність підприємств показує, що суспільна норма прибутку значно перевищує приватну і з урахуванням зовнішніх ефектів прибуток від реалізації інновацій у середньому становить 50%. Дані про норми прибутку від інвестицій подано в таблиці.

Таблиця

Оцінка норми прибутку від інвестицій в інноваційну діяльність підприємств

Норма прибутку	Величина, %
Приватна	20-30
Суспільна	30-80
Міжнародна	400
Середня з урахуванням загальноекономічного ефекту	50
Середня в економіці	10

Джерело: складено на основі [6]

На думку авторів, можна стверджувати, що очікуваний високий прибуток від вкладень в інновації буде стимулювати підприємства здійснювати інвестиції в інноваційну діяльність. Інвестиції в науково-технічні розробки є більш прибутковими ніж у промисловий випуск машин і обладнання. На практиці підприємствам доводиться брати на себе частину ризику і потрібне одержання більш високої норми прибутку як компенсації за свій ризик. Це стимулює радикальні нововведення, оскільки саме вони можуть забезпечити одержання високої віддачі на вкладений капітал.

Здійснюючи інноваційну діяльність, будь-яке підприємство поставлене перед вибором, з одного боку, інновації потрібні, з іншого – успіхом на ринку завершується лише частина розробок. Так, Ф. Котлер наводить дані, що на ринку товарів широкого вжитку зазнає невдачі 40% усіх запропонованих новинок, на ринку товарів промислового призначення – 20%, а на ринку послуг – 18% [7].

Зазначимо, що ці дані стосуються товарів, що вже пройшли через відбір на всіх етапах інноваційного процесу та деяких уже доведених до впровадження у виробництво і виходу на ринок. Дослідження показують, що витрати, пов'язані з просуванням інноваційного продукту на ринку, становлять значну частку витрат на фінансування інновацій.

Розподіл цих витрат у зарубіжних компаніях подано на рис. 1.

Рис. 1. Структура витрат на розробку і впровадження інновацій

Джерело: складено на основі [7]

З наведеного рисунку можна зробити висновок, що найбільш вагома частина витрат припадає на закупівлю і підготовку устаткування, нове будівництво, а також організацію збуту створюваної продукції, попри важливість фундаментальних і прикладних досліджень. Завершальний етап інноваційного процесу передбачає просуванням нового товару на ринку та потребує значних фінансових витрат. Це пов'язано з реалізацією інновацій в умовах ринку та можливістю одержання прибутку від вкладених інвестицій у новий продукт.

За даними американських дослідників, причиною комерційних невдач на ринку є такі чинники:

- неправильна оцінка вимог ринку – 32%;
- технічні причини – 23%;
- висока ціна – 14%;
- неефективна політика збуту – 13%;
- несвоєчасний початок продажу – 10%;
- протидія конкурентів – 78%.

На думку авторів, поряд із проблемою інвестування інновацій існує необхідність оптимізації самого інноваційного процесу підприємства, що містить у собі і його маркетингову складову [8].

Необхідність маркетингового забезпечення інноваційної діяльності є відносно новим завданням для наших підприємств і країни загалом. Комерціалізація інновацій виникла у зв'язку з ринковою орієнтацією підприємств. Тому одним із найбільш важливих етапів інноваційного процесу, що вимагає значного інвестиційного забезпечення, є заключний етап, що включає просування нової продукції на ринок, оцінку потенційних можливостей інновацій, пробний маркетинг, організацію збуту, рекламу, стимулювання продажу.

Забезпеченість інвестування інновацій великою мірою визначається стадіями життєвого циклу інновацій:

- фундаментальні дослідження, які дають змогу одержати принципово нові технології, засоби і предмети праці;
- прикладні науково-дослідні роботи над створенням нових засобів і предметів праці, сортів рослин;
- дослідно-конструкторські роботи зі створення нових зразків машин і обладнання, промислових зразків і технологічних рішень;
- комерціалізація нововведень з освоєнням виробництва нових видів машин та обладнання, застосуванням нових технологій;
- упровадження нововведень у виробництво.

Таким чином, кожний з етапів інноваційного процесу життєвого циклу інновацій характеризується різним обсягом фінансування та продажу інновацій, особливостями його інвестування.

Сучасна інноваційна політика – це сукупність науково-технічних, виробничих, управлінських, фінансово-збутових та інших заходів, спрямованих на просування нової чи покращеної продукції на ринку. Інноваційна політика є складним і не позбавленим ризику процесом, що залежить від вихідних передумов: технічних, фінансових і соціально-економічних [2].

При цьому слід усвідомлювати, що певна частина інноваційних проектів виявиться нереалізованою. Необхідно також здійснювати заходи з формування політики, здатної реагувати на швидкі й несподівані зміни ситуації, підтримувати проекти з високим ступенем фінансового ризику [9].

Інвестиційна підтримка інноваційного розвитку підприємства визначається такими чинниками: вид інновації; ступінь готовності інновації; масштабність інновації; ступінь ризику інноваційної діяльності; розмір інвестицій в інновації (рис. 2).

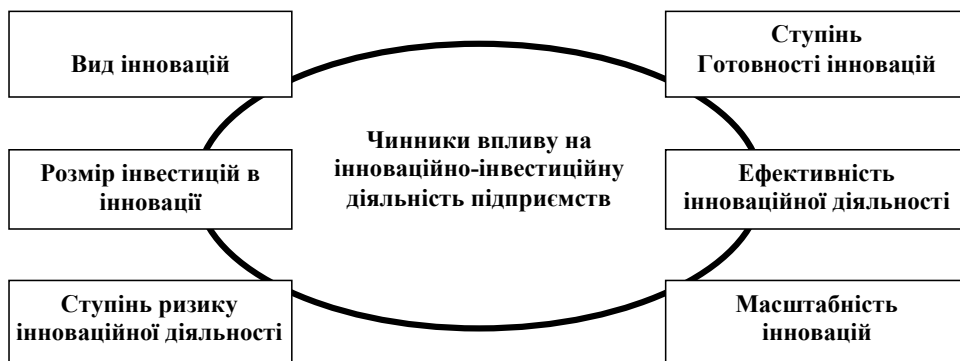

Рис. 2. Чинники впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність підприємств

Джерело: авторська розробка

Інноваційна діяльність підприємств полягає в цілеспрямованій реалізації інноваційної політики, яка у свою чергу стимулює підвищення інноваційного потенціалу підприємства.

Найбільш стійкого розвитку підприємств переробної промисловості можна досягнути на основі інноваційних технологій та рішень, а саме:

- упровадження наукових досягнень, технічне і технологічне переоснащення виробництва, перехід на ресурсоощадні технології;
- прискорення трансферу технологій і впровадження альтернативних видів енергії;

- забезпечення населення екологічно чистими органічними продуктами, отриманими за інноваційними технологіями;
- удосконалення методів управління та мотивації працівників на розроблення, впровадження та виробництво інноваційної продукції;
- удосконалення механізмів управління науково-виробничими об'єднаннями з інноваційними технологіями та інвестиційним забезпеченням інновацій, комерціалізація інноваційних рішень;
- забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств в тісному взаємозв'язку зі створенням об'єктивних умов для генерації та впровадження інновацій.

Висновки

Найбільш ефективний розвиток підприємств переробної галузі промисловості відбувається в поєднанні інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, тобто інновацій і ресурсів. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів необхідно інтегрувати всіх учасників ринку інноваційних ідей, розробок, товарів і послуг (науковців, винахідників, економістів, менеджерів, промисловців, аграріїв) в один організаційно-економічний механізм з відповідною правовою базою.

Використання інноваційних ресурсозберігаючих технологій в аграрному виробництві буде сприяти збереженню та відтворенню родючості ґрунтів, раціональному їх використанню, покращенню екологічного стану довкілля та підвищенню економічної ефективності виробництва. У промислово-аграрному виробництві особливо важливими елементами, що впливають на ефективність діяльності підприємства є: інноваційно-інвестиційні механізми, інноваційний менеджмент в управлінській діяльності, трансфер технологій у виробництво, система інженерно-технічного забезпечення виробництва.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Федоренко Н. П. Вопросы оптимального функционирования экономики / Н. П. Федоренко. – М. : Наука, 1990. – 204 с.
3. Петров В. М. Технічне забезпечення інноваційних технологій у рослинництві / В. М. Петров // Економіка АПК. – К., 2013. – № 2. – С. 100-105.
4. Марчук Л. П. Економічні пріоритети поширення точного землеробства в Україні / Л. П. Марчук // Економіка АПК. – К., 2012. – № 8. – С. 21-26.
5. Росоха В. В. Економічний потенціал землі та проблеми його визначення в ринкових умовах господарювання / В. В. Росоха // Економіка АПК. – К., 2009. – № 3. – С. 109.
6. Гитман Л. Дж., Джонс М. Д. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонс / Пер. с англ. – М. : Дело, 1997. – 192 с.
7. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М. : Прогресс, 1991. – 657 с.
8. Карлоф Б. Деловая стратегия / Б. Карлоф. – М. : Экономика, 1991. – 210 с.
9. Родіонова І. В. Оцінка наукових підходів у визначенні інноваційного потенціалу підприємства / І. В. Родіонова // Економіка промисловості. – К., 2011. – № 56 (4). – С. 12-16.